

CÂND (NU) EXISTĂ PLURALITATEA INTERMEDIARĂ DE
INFRAȚIUNI? (II)
REGIMUL SANȚIONATOR – PARTICULARITĂȚI

WHEN DOES (NOT) EXIST AN INTERMEDIATE
PLURALITY OF CRIMINAL OFFENSES? (II)
PARTICULARITIES OF THE SANCTIONING REGIME

MARIA-IOANA MĂRCULESCU-MICHINICI ¹

Rezumat: Prezentul articol constituie o continuare a subiectului de analiză privind pluralitatea intermediară de infracțiuni [a cărui tratare a debutat prin articolul „*Când (nu) există pluralitate intermediară de infracțiuni? (I) - Specificul reglementării prevăzute de art. 44 alin. (1) Cod penal*”, publicat în Analele Științifice ale Universității „Alexandru Ioan Cuza” din Iași, Tomul LXI, Științe Juridice, nr. I / 2015]. În cadrul de față, analiza pe care o întreprindem cu privire la instituția pluralității intermediare de infracțiuni concentrează o serie de probleme relative la unele aspecte de ordin sancționator pe care le implică această formă a pluralității de infracțiuni (expres reglementată de legea penală română în vigoare).

Cuvinte-cheie: pluralitate de infracțiuni; pluralitate intermediară; regulile de sancționare aplicabile; excepții în sancționare; configurarea termenilor din structură.

Abstract: This article constitutes a continuation of the subject of analysis regarding the intermediate plurality of criminal offenses [whose presentation began with the article “When does (not) exist an intermediate plurality of criminal offenses? (I) Particularities of the regulation stipulated by article 44 par. (1) from the Romanian Criminal Code”, published in the Scientific Annals of “Alexandru Ioan Cuza” University of Iasi, Tom LXI, Juridical Sciences, no. I / 2015]. In the present context, our analysis of the institution of intermediate plurality of criminal offenses continues with a focus on the sanctioning aspects of this form of plurality of offenses (expressly regulated by the current Romanian Criminal Code).

¹ Lector univ. dr., Universitatea „Alexandru Ioan Cuza” din Iași, Facultatea de Drept, e-mail: mimichinici@yahoo.com.

Key-words: plurality of offences; intermediate plurality of criminal offenses; sanctioning rules; exceptions to the sanctioning rules; the configuration of the terms of the intermediate plurality of criminal offenses.

Tratamentul penal al pluralității intermediare de infracțiuni dezvoltă o problematică de interes (teoretic și practic) referitoare la aplicarea pedepsei principale și a pedepselor secundare, precum și la luarea măsurilor de siguranță în cazul acestei forme de pluralitate infracțională, vizând, deopotrivă, cazul persoanei fizice (majore), cât și al persoanei juridice.

În rândurile care urmează, vom îndrepta atenția noastră asupra unor probleme privitoare la stabilirea și aplicarea pedepsei principale în cazul pluralității intermediare², fără a neglija prezentarea (succintă a) unor extrase de practică penală relevantă, din jurisprudența obligatorie a instanței supreme.

Înainte de a aborda analiza tratamentului penal al pluralității intermediare de infracțiuni în viziunea legiuitorului penal actual – în limitele anterior trasate, totodată fără falsa pretenție de a epuiza subiectul –, apreciem asupra utilității reproducerii textelor legale care reglementează această materie, inclusiv a textului legal care reflectă optica / concepția legiuitorului Codului penal anterior (ceea ce ne va servi, pentru început, unei prezentări comparative sintetice).

Art. 44 Cod penal în vigoare. Pluralitatea intermediară. „(...) (2) *În caz de pluralitate intermediară, pedeapsa pentru noua infracțiune și pedeapsa anterioară se contopesc potrivit dispozițiilor de la concursul de infracțiuni*”.

Art. 147 Cod penal în vigoare. Atenuarea și agravarea răspunderii penale a persoanei juridice. „(1) *În caz de concurs de infracțiuni, de pluralitate intermediară sau de cauze de atenuare ori agravare a răspunderii penale, persoanei juridice i se aplică regimul amenzii prevăzut de lege pentru persoana fizică*”.

² Regimul pedepselor complementare, al pedepselor accesorii, precum și cel al măsurilor de siguranță în cazul persoanei fizice este reglementat de art. 45 Cod penal. Regimul pedepselor complementare și al măsurilor de siguranță în cazul persoanei juridice este reglementat de art. 147 Cod penal.

Art. 40 Cod penal anterior³. Pedepsa în unele cazuri când nu există recidivă. „(1) Când după condamnarea definitivă cel condamnat săvârșește din nou o infracțiune, înainte de începerea executării pedepsei, în timpul executării acesteia sau în stare de evadare, și nu sunt întrunite condițiile prevăzute de lege pentru starea de recidivă, pedeapsa se aplică potrivit regulilor pentru concursul de infracțiuni. (2) În cazul persoanei juridice, dacă nu sunt întrunite condițiile prevăzute în art. 40² alin. (1) lit. a), pedeapsa se aplică potrivit regulilor pentru concursul de infracțiuni”.

1. Preferăm să acordăm întâietate acestei chestiuni – scurtă privire retrospectivă – deoarece cu primul pas parcurs în expunerea noastră, nu facem decât să reluăm o observație pe care am exprimat-o și cu un alt prilej, într-un comentariu punctual pe marginea art. 44 C. pen., sens în care reafirmăm următoarele: «În privința sancționării pluralității intermediare în cazul persoanei fizice, cu referire la aplicarea pedepsei principale, legea prevede – în art. 44 alin. (2) NCP – că „pedeapsa pentru noua infracțiune și pedeapsa anterioară se contopesc (*sic!*) potrivit dispozițiilor de la concursul de infracțiuni” (s.n.). Sub regimul Codului penal din 1969, în condițiile art. 40, pedeapsa în unele cazuri când nu exista recidivă (postcondamnatore) se aplica „potrivit regulilor pentru concursul de infracțiuni”. Deși regimul de sancționare aplicabil pluralității intermediare, în sensul configurării acestuia prin trimitere la concurs, nu a fost modificat, semnalăm următoarele: pe de o parte, modificările intervenite în reglementarea actuală a sancționării concursului de infracțiuni se răsfrâng corespunzător și asupra sancționării pluralității intermediare; pe de altă parte, este de observat că și în sancționarea pluralității intermediare contopirea poate fi exclusă, ca și în cazul concursului, atunci când intervin situații dintre cele reglementate la art. 39 alin. (1) lit. a) sau d) NCP. Ca atare, considerăm că indica un stadiu superior de exprimare formularea legală din Codul penal din 1969, care acoperea toate ipotezele posibile, dublând și în cazul pluralității intermediare integralitatea soluțiilor sancționatorii apte a se configura în situația concursului (exprimarea actuală părănd, în mod nefericit, a restrânge doar la

³ Legea nr. 15/1968, ieșită din vigoare pe 1 februarie 2014.

cazul cumulului juridic ipotezele sancționatorii ale pluralității intermediare).»⁴

Astfel, reținem că sunt operante și în cazul pluralității intermediare de infracțiuni, sistemul legal al absorbției [art. 44 alin. (2) C. pen. raportat la art. 39 alin. (1) lit. a) C. pen. – detențiunea pe viață ca pedeapsă absorbantă rezultantă], cât și sistemul cumulului aritmetic [art. 44 alin. (2) C. pen. raportat la art. 39 alin. (1) lit. d) C. pen. – în ipoteza pedepselor din specii diferite / de natură diferită, respectiv pedeapsa rezultantă cumulată din închisoare și amendă penală], configurând ansamblul regulilor pentru concursul de infracțiuni. Totodată, având în vedere incidența regulilor de la concursul de infracțiuni, în acord și cu alți autori⁵, apreciem la rândul nostru că, și în cazul pluralității intermediare de infracțiuni se poate ajunge la aplicarea pedepsei detențiunii pe viață în condițiile prevăzute de art. 39 alin. (2) C. pen., anume: „*Atunci când s-au stabilit mai multe pedepse cu închisoarea, dacă prin adăugare la pedeapsa cea mai grea a sporului de o treime din totalul celorlalte pedepse cu închisoarea stabilite s-ar depăși cu 10 ani sau mai mult maximul general al pedepsei închisorii, iar pentru cel puțin una dintre infracțiunile concurente [dintre infracțiunile care intră în alcătuirea pluralității de infracțiuni - subl. ns.] pedeapsa prevăzută de lege este închisoarea de 20 de ani sau mai mare, se poate aplica pedeapsa detențiunii pe viață*”. Soluția legislativă înscrisă de art. 39 alin. (2) C. pen. reprezintă o ipoteză facultativă de aplicare a pedepsei detențiunii pe viață, distinctă de aplicarea obligatorie a acestei pedepse în baza sistemului absorbției, și funcțională – în condițiile prevăzute de lege – ca alternativă la pedeapsa rezultantă a închisorii în limita dată de maximul său general de 30 de ani, în conformitate cu dispozițiile art. 2 alin. (3) Cod penal.

Având în vedere că modificările intervenite în reglementarea actuală a sancționării concursului de infracțiuni se răsfrâng corespunzător și asupra sancționării pluralității intermediare, dacă (este să) ne raportăm la sistemul

⁴ M. I. Michinici, M. Dunea, în: T. Toader (coord.), M. I. Michinici, R. Răducanu, A. Crișu-Ciocântă, S. Rădulețu, M. Dunea: „*Noul Cod penal. Comentarii pe articole*”, Editura Hamangiu, București, 2014, p. 116.

⁵ G. Bodoroncea, în: G. Bodoroncea, V. Cioclei, I. Kuglay, L. V. Lefterache, T. Manea, I. Nedelcu, F.-M. Vasile: „*Codul penal. Comentariu pe articole*”, Editura C. H. Beck, București, 2014, p. 147; M. Udrioiu: „*Drept penal. Partea generală. Noul Cod penal*”, ediția 2, Editura C.H. Beck, București, 2015, p. 218.

cumulului juridic cu spor obligatoriu și fix, amintim că dispozițiile art. 39 alin. (1) lit. b) Cod penal au constituit obiect al unor excepții de neconstituționalitate.⁶ În aceeași ordine de idei, amintim (și) despre aprecierile critice asupra dispozițiilor legale din art. 39 alin. (1) lit. b) și lit. c) Cod penal, care sunt frecvent întâlnite în doctrina de specialitate, remarcându-se numeroase și variate propuneri *de lege ferenda* în legătură cu articolul pre-indicat⁷, dar asupra cărora nu ne propunem să ne oprim. În egală măsură, unii autori susțin că, de asemenea, dispozițiile art. 39 alin. (2) Cod penal ridică serioase probleme de acuratețe juridică.⁸

Fără a mai insista asupra acestui subiect – sistemul contopirii juridice în optica legiuitorului penal actual, în caz de concurs de infracțiuni / pluralitate intermediară –, nu putem să trecem mai departe, fără a menționa, în contrapondere cu precedentul legislativ (prin consacrarea sistemului cumulului juridic cu spor facultativ și variabil), perspectiva legislativă a revenirii la sporul facultativ de pedeapsă⁹ (ceea ce reclamă urmărirea procesului legislativ / demarat).

⁶ A se vedea: Decizia (de respingere) nr. 711 din 27 octombrie 2015, publicată în M. Of. al României, Partea I, nr. 913 din 9 decembrie 2015; Decizia (de respingere) nr. 782 din 17 noiembrie 2015, publicată în M. Of. al României, Partea I, nr. 50 din 22 ianuarie 2016; Decizia (de respingere) nr. 210 din 12 aprilie 2016, publicată în M. Of. al României, Partea I, nr. 440 din 13 iunie 2016; Decizia (de respingere) nr. 545 din 12 iulie 2016, publicată în M. Of. al României, Partea I, nr. 838 din 21 octombrie 2015.

⁷ A se vedea, spre exemplu - Adrian Stan: „Unitate sau pluralitate infracțională în noul Cod penal. Sporul obligatoriu de pedeapsă - un rău necesar sau o gravă eroare?”, în *Revista Universul Juridic*, nr. 12, decembrie 2016, pag. 55-64, consultare online la adresa: http://revista.universuljuridic.ro/wp-content/uploads/2017/01/07_Revista_Universul_Juridic_nr_12-2016_PAGINAT_BT_A-Stan.pdf.

⁸ A se vedea, spre exemplu – C. Niculeanu: „Opinie critică referitoare la aplicarea pedepsei principale în cazul concursului de infracțiuni în prevederile noului Cod penal”, consultare online la adresa: <http://uniuneabarourilor.ro/opinie-critica-referitoare-la-aplicarea-pedepsei-principale-in-cazul-concursului-de-infracțiuni-in-prevederile-noului-cod-penal/>.

⁹ L127/2017 - Propunere legislativă pentru modificarea Legii nr. 286/2009 privind Codul penal, pentru modificarea și completarea art. 587 din Legea nr. 135/2010 privind Codul de procedură penală, precum și a Legii nr. 254/2013 privind executarea pedepselor și a măsurilor privative de libertate dispuse de organele judiciare în cursul procesului penal, consultare online la adresa: <https://www.senat.ro/legis/PDF/2017/17L127FG.pdf> (înregistrat la Senat pentru dezbatere, cu nr. b86, în data de 08-03-2017). Se propune ca art. 39 alin. (1) lit. b) Cod

2. În întregirea unor idei pe care le-am expus într-un număr anterior al prezentei publicații științifice¹⁰ (mare parte dintre acestea nepreluate în numărul curent), înțelegem, totuși, să insistăm asupra unei observații privitoare la regimul sancționator al pluralității intermediare în privința pedepsei principale în cazul persoanei juridice. Aceasta deoarece în ciuda formulării legale pentru care s-a optat, așa cum reiese din prevederile art. 147 alin. (1) C. pen. – sau poate tocmai din această cauză – în doctrină se înregistrează (și se perpetuează) exprimarea unei opinii (în flagrantă contradicție cu intenția legiuitorului).

Astfel, se susține că: «Textul analizat [art. 147 alin. (1) C. pen. - *subl. ns.*] trimite deci la prevederile art. 61 C. pen („Stabilirea amenzii”), potrivit căroră, în cazul persoanei fizice, amenda se stabilește, de asemenea, prin sistemul zilelor-amendă – însă, în limite mult mai reduse (suma corespunzătoare unei zile-amendă este cuprinsă între 10 și 500 de lei, iar numărul zilelor-amendă este cuprins între 30 și 400 de zile). Dar, dacă acest mod de stabilire a pedepsei amenzii poate fi socotit îndreptățit, în caz că instanța reține existența unor cauze de atenuare a pedepsei, în schimb, în caz că ea reține existența unor cauze de agravare a pedepsei [de pildă, „concurs de infracțiuni” sau „pluralitate intermediară” – la care art. 147 alin. (1) se referă în mod expres], acest mod de stabilire a pedepsei principale devine total inacceptabil. O asemenea prevedere [art. 147 alin. (1)] incită, în fond, la săvârșirea de cât mai multe infracțiuni, din moment ce, pentru persoana juridică, tratamentul penal este mai blând în caz de concurs de infracțiuni sau de intervenție a altor cauze de agravare a răspunderii. În orice caz, art. 147 alin. (1) omite că în obiectul său de reglementare intră, pe lângă cauzele de atenuare, și cauzele de agravare a pedepsei (altele decât recidiva), astfel că el impune, pentru toate aceste cauze, un unic regim sancționator, anume „regimul amenzii prevăzut de lege pentru persoana fizică”».¹¹

penal să aibă următorul cuprins: „(...) b) când s-au stabilit numai pedepse cu închisoare, se aplică pedeapsa cea mai grea, care poate fi sporită până la maximum ei special, iar când acest maxim nu este îndeplătit, se poate adăuga un spor care nu depășește jumătate din pedeapsa principală”.

¹⁰ M. I. Michinici: „Când (nu) există pluralitate intermediară de infracțiuni? – Specificul reglementării prevăzute de art. 44 alin. (1) Cod penal – (I)”, în *Analele Științifice ale Universității „Al. I. Cuza” Iași, Tomul LXI, Științe Juridice*, 2015, nr. I, pag. 16 ș.u.

¹¹ M. K. Guiu, în: G. Antoniu, T. Toader (coordonatori), Al. Boroi, V. Brutaru, B. N. Bulai, C. Bulai, Șt. Daneș, C-tin Duvac, M.-K. Guiu, I. Ifrim, C-tin Mitrache, C. Mitrache, I.

... Pe cât de departe de a incita la săvârșirea de cât mai multe infracțiuni, pe atât de departe de a îndemna la reflecție, ni se prezintă textul legal pre-indicat! Aceasta din moment ce, prin simpla lectură a textului în discuție, reiese clar că pentru persoana juridică tratamentul penal / regimul sancționar în privința pedepsei principale se realizează în conformitate cu *regimul amenzii prevăzut de lege pentru persoana fizică*, fiind aplicabile dispozițiile art. 39 alin. (1) lit. c) Cod penal – cumul juridic cu spor obligatoriu și fix, *ținând cont de prevederile art. 137 Cod penal („Stabilirea amenzii pentru persoana juridică”)*. Cu alte cuvinte, art. 147 alin. (1) C. pen. nu trimite la prevederile art. 61 C. pen. – care vizează stabilirea amenzii în cazul persoanei fizice –, ci la regimul amenzii prevăzut de lege pentru persoana fizică, respectiv cel al contopirii juridice a pedepselor de ordin pecuniar, care se aplică în mod corespunzător și persoanei juridice, însă în considerarea dispozițiilor art. 137 C. pen.

3. După cum pe drept cuvânt se arată în doctrina noastră penală, „pentru sancționarea pluralității intermediare [*în cazul persoanei fizice (majore) - subl. ns.*] se aplică, de regulă, principiile de la aplicarea pedepsei în cazul concursului de infracțiuni, contopindu-se întreaga pedeapsă anterioară (chiar dacă a fost în parte executată) cu pedeapsa aplicată pentru noua infracțiune, iar la pedeapsa de bază se adaugă în mod obligatoriu și un spor de o treime din totalul celorlalte pedepse stabilite (în cazul în care sunt numai pedepse cu închisoarea sau cu amenda); din pedeapsa rezultantă se va deduce perioada deja executată din pedeapsa anterioară”.¹²

Regulile de sancționare a concursului de infracțiuni se vor avea în vedere și atunci când nașterea pluralității intermediare în cazul persoanei fizice are loc în condițiile prevăzute de art. 104 alin. (2) și (3) Cod penal – ipoteza legală a revocării liberării condiționate în cazul săvârșirii unei noi infracțiuni – sau în condițiile prevăzute de art. 96 alin. (4) și (6) Cod penal – ipoteze legale ale revocării suspendării executării pedepsei sub supraveghere –, tratamentul penal fiind cel consacrat de norma generală [art. 44 alin. (2) raportat la art. 39 Cod penal]. Menționăm faptul că și în caz de anulare a

Molnar, I. Ristea, C-tin Sima, V. Teodorescu, I. Vasii, A. Vlășceanu: „*Explicații noului Cod penal, Vol. II, Articolele 53-187*”, Editura Universul Juridic, București, 2015, p. 432.

¹² M. Udriou, *op.cit.*, p. 217.

liberării condiționate, ori a suspendării executării pedepsei sub supraveghere, la care se adaugă și cazurile de anulare a renunțării la aplicarea pedepsei, cât și a amânării aplicării pedepsei – în considerarea tuturor condițiilor prevăzute de lege –, regimul sancționator al pluralității intermediare (atunci când este reținută această formă a pluralității de infracțiuni) urmează regulile consacrate de norma generală în materie.

De la aplicabilitatea regulilor pentru concursul de infracțiuni, sunt operante și *excepții* în sancționarea pluralității intermediare. Atunci când nașterea acestei forme distincte a pluralității de infracțiuni are loc prin săvârșirea de către cel condamnat definitiv a infracțiunii de evadare (art. 285 Cod penal) din starea legală de executare a pedepsei, operează cumularea aritmetică a pedepselor, tratament derogatoriu de la cel înscris prin norma generală [art. 44 alin. (2) raportat la art. 39 alin. (1) lit. b) Cod penal], consacrat prin norma specială pre-indicată, în conformitate cu prevederile din alin. (4), anume: „*pedeapsa aplicată pentru infracțiunea de evadare se adaugă la restul rămas neexecutat din pedeapsă la data evadării*”.¹³ Bineînțeles că prin cumularea pedepselor nu se poate depăși maximul general al pedepsei închisorii. Dacă s-a evadat din executarea pedepsei detențiunii pe viață, cumulul este, în mod evident, exclus.

De asemenea, atunci când nașterea pluralității intermediare are loc prin comiterea din nou a unei infracțiuni pe durata termenului de încercare al unei grațieri condiționate, practica legislativă curentă într-o astfel de situație înscrie un tratament derogatoriu în caz de revocare a măsurii, urmând să se execute, pe lângă pedeapsa stabilită pentru noua infracțiune săvârșită, și pedeapsa sau restul de pedeapsă rămas neexecutat ca urmare a aplicării unui atare act de clemență.¹⁴

4. Construită formal după structura recidivei postcondamnatorii, pluralitatea intermediară de infracțiuni presupune existența unei condamnări

¹³ Transpunere legală a soluției obligatorii promovate de instanța supremă sub codificarea anterioară (Î.C.C.J., Secțiile Unite, Decizia nr. 81/2007 – recurs în interesul legii – publicată în M. Of. nr. 780 din 21.11.2008).

¹⁴ A se vedea, spre exemplu, art. 7 din proiectul de lege (14/2017) pentru grațierea unor pedepse și a unor măsuri educative privative de libertate - consultare online la adresa: <https://www.senat.ro/Legis/Lista.aspx?cod=20309>.

definitive a persoanei inculcate în urma comiterii unui ansamblu faptic infracțional (primul termen – T1), cu reiterarea comportamentului infracțional, prin săvârșirea unei/unor noi infracțiuni, până la data la care pedeapsa anterioară este executată sau considerată ca executată (al doilea termen – T2), fără a fi întrinite condițiile prevăzute de lege pentru starea de recidivă (postcondamnatorie). Chiar dacă se pliază pe structura unei recidive, grație existenței unei hotărâri definitive de condamnare (neexecutate sau executate doar parțial) în raport de care are loc reluarea / reiterarea unui comportament deviant de tip infracțional, lipsa (cel puțin) a unei condiții/cerințe legale specifice stării de recidivă (postcondamnatorie) „deplasează” pluralitatea de infracțiuni în zona acoperită de pluralitatea intermediară.

După cum ne-am pronunțat și în alte rânduri, «există pluralitate intermediară de infracțiuni, atât în cazul persoanei fizice – infractor major, cât și în cazul persoanei juridice. Totuși, sunt prezente diferențe semnificative în ceea ce privește gama amplă a cazurilor în care, neîntrunirea condițiilor prevăzute de lege pentru starea de recidivă postcondamnatorie, în cazul persoanei fizice, este acoperită de existența pluralității intermediare [privită de noi ca o instituție cu o fizionomie proprie (dublată de acel „joc de fizionomie”, sub „varii” chipuri sub care se poate înfățișa pe caz concret)] și limitarea existenței pluralității intermediare în cazul persoanei juridice, doar la ipoteza săvârșirii unei infracțiuni din culpă (pentru care este atrasă condamnarea definitivă, sau care se comite după condamnarea definitivă neexecutată sau executată doar parțial, ori atunci când ambii termeni privesc o atare infracțiune)».¹⁵

Am considerat necesară revenirea asupra acestor chestiuni întrucât dincolo de particularitățile care disting – sub aspectul condițiilor de existență – pluralitatea intermediară de alte forme ale pluralității de infracțiuni, impunându-se, mai ales, delimitări față de concursul de infracțiuni și starea de recidivă postcondamnatorie, totodată dincolo de asemănările, dar mai ales de deosebirile înregistrate din punct de vedere al numărului de situații / variante care ilustrează pluralitatea intermediară în cazul persoanei fizice (majore), respectiv al persoanei juridice, regimul de sancționare al acestei forme distincte a pluralității de infracțiuni, la rândul său, atrage o examinare

¹⁵ M. I. Michinici, *op. cit.*, pag. 38.

atentă / serioasă. Atât la nivelul condițiilor de existență, cât și în legătură cu tratamentul penal aplicabil, se impun departajări clare / corecte între pluralitatea intermediară și alte forme de manifestare a pluralității de infracțiuni, mai ales în ipoteze de coexistență a acestora. Îndreptăm atenția noastră asupra unora dintre aceste situații.

Tratamentul penal în cazul pluralității intermediare – în privința pedepsei principale – determină operarea unor (importante) distincții după cum în alcătuirea /compunerea termenilor pe care este structurată, intră, după caz, unitatea infracțională sau pluralitatea infracțională (concurs). Astfel, T1 poate consta într-o condamnare definitivă privitoare la o singură infracțiune, sau la un concurs de infracțiuni, după cum, la rândul său, T2 poate consta în comiterea unei singure infracțiuni, ori în săvârșirea unui concurs de fapte penale, putând să-și găsească loc patru combinații posibile. Considerăm că în situațiile în care ambii termeni din structura pluralității intermediare rezidă în săvârșirea unei singure infracțiuni (anume: T1 = condamnare definitivă pentru o singură infracțiune, T2 = săvârșirea din nou a unei singure infracțiuni), în condițiile prevăzute de art. 44 alin. (1) C. pen., nu se ridică probleme în ceea ce privește tratamentul sancționator. Vor opera, în principiu, regulile de la concursul de infracțiuni, cu excepțiile care au fost deja semnalate (operante, cu precădere, în cazul persoanei fizice).

În situația în care T1 = condamnare definitivă pentru un concurs de infracțiuni, iar T2 = săvârșirea din nou a unei singure infracțiuni, în condițiile prevăzute de art. 44 alin. (1) C. pen., subscriem fără rezerve opiniei potrivit căreia „contopirea potrivit regulilor de la concursul de infracțiuni, se va face cu pedeapsa rezultantă în întregime, aceasta nefiind desfăcută în pedepsele componente”.¹⁶ În aceeași ordine de idei, în mod întemeiat s-a putut remarca de către aceiași autori, „o deosebire față de contopirea pedepselor pentru infracțiunile concurente – art. 40 raportat la art. 39 C.p., caz în care contopirea are loc numai între pedepsele stabilite, iar aplicarea unei pedepse rezultante, doar pentru unele dintre infracțiunile concurente, ar conduce la descontopirea rezultantei și apoi contopirea tuturor pedepselor stabilite”.¹⁷

¹⁶ C-tin Mitache, C. Mitache: *Drept penal român. Partea generală*, Ediția a II-a, revăzută și adăugită, Editura Universul Juridic, București, 2016, p. 370.

¹⁷ *Idem*, pag. 370.

Situația în care în T1 = condamnare definitivă pentru o infracțiune sau un concurs de infracțiuni, iar T2 = săvârșirea unui concurs de infracțiuni, este situația care reclamă o examinare nuanțată, distingându-se mai multe ipoteze, dintre care unele constituie surse de probleme, generatoare de opinii teoretice contradictorii / soluții practice divergente.

a) Atunci când după o condamnare definitivă (neexecutată sau executată doar parțial) se comit mai multe infracțiuni concurente, dintre care cel puțin una se află în stare de recidivă (postcondamnatorie), rezolvarea se realizează în conformitate cu prevederile art. 43 alin. (2) Cod penal potrivit căruia: *„Când înainte ca pedeapsa anterioară să fi fost executată sau considerată ca executată sunt săvârșite mai multe infracțiuni concurente, dintre care cel puțin una se află în stare de recidivă, pedepsele stabilite se contopesc potrivit dispozițiilor referitoare la concursul de infracțiuni, iar pedeapsa rezultată se adaugă la pedeapsa anterioară neexecutată ori la restul rămas neexecutat din aceasta”*. Rezultă că se va aplica, pentru toate infracțiunile, tratamentul prevăzut de lege pentru recidivă, chiar dacă una / unele dintre infracțiunile concurente se află în stare de pluralitate intermediară față de condamnarea definitivă. Soluția legislativă consacrată elimină orice controversă în materie, rezultând fără echivoc faptul că se face mai întâi aplicarea dispozițiilor referitoare la concursul de infracțiuni și apoi a dispozițiilor care guvernează recidiva (postcondamnatorie).¹⁸ Aplicându-se tratamentul penal al recidivei pentru o infracțiune / mai multe infracțiuni aflate / aflate în stare de pluralitate intermediară, dată fiind consacrarea și în această materie a posibilității aplicării pedepsei detențiunii pe viață - în condițiile prevăzute de art. 43 alin. (3) Cod penal -, nu vedem exclusă incidența acestei dispoziții legale într-o atare situație.

b) Atunci când după rămânerea definitivă a unei hotărâri de condamnare pusă în executare, condamnare care nu întrunește condițiile

¹⁸ „Acest tratament este aplicabil chiar dacă numai una dintre infracțiunile concurente se află în stare de recidivă, restul fiind în pluralitate intermediară, deoarece calitatea de recidivist trebuie să atragă tratamentul specific acestei forme de pluralitate. În același timp, tratamentul sancționator propus este mai puțin sever decât cel care ar rezulta din aplicarea mai întâi a dispozițiilor privind recidiva sau pluralitatea intermediară pentru fiecare infracțiune în parte și apoi regulile referitoare la concursul de infracțiuni”. A se vedea *Expunerea de motive la proiectul noului Cod penal*, pct. 2.11., consultare online la adresa: http://www.avocatnet.ro/UserFiles/_deleted/Expunere%20motive%20-%20proiect%20-%20Codul%20penal%20-%202025%20februarie%202009_02271101.doc .

cerute de lege pentru primul termen al recidivei, se comite infracțiunea de evadare (art. 285 Cod penal), iar ulterior se săvârșește o nouă infracțiune după evadare, mecanismul de aplicare a pedepsei pentru întreg ansamblul faptic ilustrat de pluralitatea intermediară de infracțiuni va conduce la contopirea potrivit regulilor de la concursul de infracțiuni, a pedepsei obținute prin cumul aritmetic [art. 285 alin. (4) Cod penal] și a pedepsei stabilite pentru infracțiunea comisă după evadare. Considerăm întemeiat acest mod de soluționare, din punct de vedere sancționator.¹⁹ Dimpotrivă, atunci când după rămânerea definitivă a unei hotărâri de condamnare pusă în executare, condamnare care satisface condițiile cerute de lege pentru primul termen al recidivei, se comite infracțiunea de evadare, iar ulterior se săvârșește o nouă infracțiune după evadare, aflată în stare de pluralitate intermediară în raport de condamnarea anterioară definitivă, rezolvarea se face în conformitate cu prevederile art. 43 alin. (2) Cod penal.

c) Atunci când după o condamnare definitivă (neexecutată sau executată doar parțial) sunt săvârșite mai multe infracțiuni concurente, iar niciuna dintre acestea nu se află în stare de recidivă (nefiind întrinite condițiile termenului al doilea al recidivei postcondamnatorii), sau dacă primul termen al recidivei nu este verificat, rezultând, deci, că fiecare dintre infracțiunile ce intră în alcătuirea concursului, se află în stare de pluralitate intermediară, ne aflăm în situația care prilejuiește exprimarea unor moduri de rezolvare (teoretice și practice) distincte.

Reprezentând un subiect al preocupării noastre, am putut constata, pentru început, lipsa reproducerii în conținutul normativ al art. 44 Cod penal, a unei soluții explicite, corespunzătoare celei consacrate de art. 43 alin. (2) Cod penal, astfel încât, în tăcerea legii, am susținut că (și rămânem consecvenți opiniei exprimate) „primează soluționarea pluralității intermediare (pentru fiecare infracțiune în parte), iar abia apoi urmează a se rezolva din punct de vedere sancționator concursul de infracțiuni [utilizându-

¹⁹ În acest sens, M. Udrioiu, *op.cit.*, p. 218; C-tin Mitrache, C. Mitrache, *op.cit.*, p. 369-370 (autorii se opresc și asupra modului de rezolvare a situației în care, în stare de evadare, condamnatul săvârșește mai multe infracțiuni, nefiind îndeplinite condițiile stării de recidivă postcondamnatorie).

se pedepsele concrete atinse ca urmare a aplicării anterioare a regulilor din art. 44 alin. (2) NCP]”.²⁰

În concluzie, în opinia noastră, atunci când sunt săvârșite mai multe infracțiuni concurente, fiecare în parte, în stare de pluralitate intermediară, ordinea de valorificare a celor două forme de pluralitate de infracțiuni va însemna prioritate acordată soluționării pluralității intermediare, iar pe plan subsecvent, rezolvarea prin aplicarea regimului sancționator al concursului de infracțiuni. Considerăm că același mecanism de aplicare a pedepsei / mod de soluționare va rămâne funcțional și atunci când în termenul de supraveghere al unei condamnări cu suspendare a executării pedepsei aplicate, ori în termenul de supraveghere al liberării condiționate, cel condamnat săvârșește un concurs de infracțiuni în condițiile pluralității intermediare.²¹

²⁰ M. I. Michinici, M. Dunea, în: T. Toader (coord.), *op.cit.*, p. 116. În același sens: V. Pașca, *Drept penal. Partea generală*, Editura Universul Juridic, București, 2014, p. 353 ș.u.; M. Udriou, *op.cit.*, p. 218. Autorul în urmă indicat exprimă opinia potrivit căreia „dacă sunt săvârșite mai multe infracțiuni concurente în stare de pluralitate intermediară, pedeapsa se va aplica în următoarele etape: 1. se va aplica mai întâi regimul sancționator al pluralității intermediare pentru fiecare infracțiune: se contopește întreaga pedeapsă anterioară (chiar dacă a fost în parte executată) cu pedeapsa aplicată pentru fiecare dintre infracțiunile concurente, iar la pedeapsa de bază se adaugă în mod obligatoriu și un spor de o treime din cealaltă [...] pedeapsă [...] (în cazul în care sunt numai pedepse cu închisoarea sau numai pedepse cu amendă); astfel, sunt stabilite pedepsele rezultante parțiale; 2. apoi se va aplica regimul sancționator al concursului de infracțiuni și pentru rezultantele parțiale (se contopesc pedepsele rezultante parțiale, iar la pedeapsa de baza se adaugă în mod obligatoriu și un spor de o treime din cealaltă pedeapsă); această pedeapsă rezultantă finală va fi cea pe care inculpatul o va executa; din pedeapsa rezultantă finală se va deduce perioada deja executată din pedeapsa anterioară”. În sens contrar, a se vedea: C-tin Mitrache, C. Mitrache, *op. cit.*, p. 369. Autorii astfel indicați realizează o trecere în revistă a soluțiilor jurisprudențiale diferite pronunțate sub codificarea anterioară, după caz: de a da prioritate regulilor de la concursul de infracțiuni, sau dispozițiilor de la pluralitatea intermediară, promovându-se și soluția de a contopi nedistinct pedepsele pronunțate pentru infracțiunile ce realizează pluralitatea intermediară. Aceștia optează pentru soluția din urmă, considerând că „nu poate fi făcută nicio diferențiere în sancționarea pluralității intermediare după cum al doilea termen al pluralității este format dintr-o singură infracțiune sau dintr-un concurs de infracțiuni. (...) Așadar, în cazul pluralității intermediare, contopirea se va face, potrivit dispozițiilor de la concurs, între toate pedepsele, cea aplicată anterior și pedepsele stabilite pentru infracțiunile săvârșite din nou”.

²¹ Au fost exprimate și opinii contrare (V. Pașca, *op. cit.*, p. 354). S-ar putea discuta cu privire la soluția corespunzătoare unei asemenea ipoteze, mai ales în cazurile în care

5. Practică penală relevantă. Dezlegarea unor chestiuni de drept.

a) Prin **Decizia nr. 3/2015** (M. Of. nr. 380 din 2 iunie 2015), Înalta Curte de Casație și Justiție, Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept în materie penală, a admis sesizarea formulată de Tribunalul Iași – Secția penală, în dosarul nr. 8624/245/2014, prin care s-a solicitat pronunțarea unei hotărâri prealabile pentru dezlegarea următoarei chestiuni de drept: „dacă, în aplicarea dispozițiilor art. 6 Cod penal, la stabilirea pedepsei aplicabile potrivit noii legi în cazul unei pluralități de infracțiuni care, potrivit Codului penal din 1969, presupunea reținerea stării de recidivă postcondamnatorie, iar, potrivit Noului Cod penal condițiile art. 41 nu mai sunt întrunite, se ia în considerare pedeapsa aplicabilă potrivit art. 43 alin. 1, fără aprecieri asupra stării de recidivă, sau cea aplicabilă potrivit art. 44 raportat la art. 39 Cod penal”, și a statuat: *„În aplicarea dispozițiilor art. 6 Cod penal, stabilirea pedepsei în baza legii noi, în cazul pluralității de infracțiuni care, potrivit Codului penal din 1969, presupunea reținerea stării de recidivă postcondamnatorie cu revocarea suspendării condiționate, iar, potrivit Codului penal, condițiile recidivei postcondamnatorii cu privire la primul termen nu mai sunt întrunite, se determină conform art. 44 raportat la art. 39 din Codul penal, referitoare la pluralitatea intermediară.”*

b) Prin **Decizia nr. 13/2015** (M. Of. nr. 410 din 10 iunie 2015), Înalta Curte de Casație și Justiție, Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept în materie penală, a admis sesizarea formulată de Curtea de Apel București – Secția I penală în dosarul nr. 26687/3/2014, prin care s-a solicitat pronunțarea unei hotărâri prealabile pentru dezlegarea de principiu a problemei de drept: „dacă în aplicarea dispozițiilor art. 5 din Codul penal, conform Deciziei nr. 265/2014 a Curții Constituționale, în cazul pluralității de infracțiuni constând într-o infracțiune pentru care, potrivit Codului penal anterior, a fost aplicată, printr-o hotărâre definitivă, o pedeapsă, cu suspendarea condiționată a executării, care, conform art. 41 alin. (1) din Codul penal, nu îndeplinește condițiile pentru a constitui primul termen al

infracțiunile concurente săvârșite în cursul termenelor de supraveghere a instituțiilor menționate ar fi judecate separat (putându-se ridica problema modului de rezolvare a situației în care o instanță ar revoca suspendarea / liberarea, în raport de una dintre infracțiunile concurente nou săvârșite, iar o altă instanță ar menține suspendarea / liberarea în considerarea unei alte infracțiuni concurente din cele nou comise).

recidivei postcondamnatorii și, respectiv, o infracțiune săvârșită în termenul de încercare, pentru care legea penală mai favorabilă este legea nouă, stabilirea și executarea pedepsei, în urma revocării suspendării condiționate, se realizează potrivit dispozițiilor art. 15 alin. (2) din Legea nr. 187/2012 pentru punerea în aplicare a Legii nr. 286/2009 privind Codul penal raportat la art. 83 alin. (1) din Codul penal anterior sau conform dispozițiilor art. 96 alin. (5) raportat la art. 44 alin. (2) din Codul penal, referitoare la pluralitatea intermediară”, și a stabilit: *„În aplicarea dispozițiilor art. 5 din Codul penal, conform Deciziei nr. 265/2014 a Curții Constituționale, în cazul pluralității de infracțiuni constând într-o infracțiune pentru care, potrivit Codului penal anterior, a fost aplicată, printr-o hotărâre definitivă, o pedeapsă, cu suspendarea condiționată a executării, care, conform art. 41 alin. (1) din Codul penal, nu îndeplinește condițiile pentru a constitui primul termen al recidivei postcondamnatorii și, respectiv, o infracțiune săvârșită în termenul de încercare, pentru care legea penală mai favorabilă este legea nouă, stabilirea și executarea pedepsei, în urma revocării suspendării condiționate, se realizează potrivit dispozițiilor art. 15 alin. (2) din Legea nr. 187/2012 pentru punerea în aplicare a Legii nr. 286/2009 privind Codul penal raportat la art. 83 alin. (1) din Codul penal anterior”.*

c) Prin **Decizia nr. 11/2016** (M. Of. nr. 468 din 23 iunie 2016), Înalta Curte de Casație și Justiție, Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept în materie penală, a admis sesizarea formulată de Curtea de Apel Craiova – Secția penală și pentru cauze cu minori, în dosarul nr. 4493/311/2015, prin care s-a solicitat pronunțarea unei hotărâri prealabile pentru dezlegarea de principiu a problemei de drept dacă „în aplicarea dispozițiilor art. 5 din Codul penal, conform Deciziei nr. 265/2014 a Curții Constituționale, în cazul pluralității de infracțiuni constând într-o infracțiune pentru care potrivit Codului penal anterior a fost aplicată printr-o hotărâre definitivă o pedeapsă cu suspendarea sub supraveghere a executării pedepsei conform art. 86¹ din Codul penal anterior și respectiv, o infracțiune săvârșită în termenul de încercare, pentru care legea penală mai favorabilă este considerată legea nouă, stabilirea și executarea pedepsei rezultante în urma revocării suspendării sub supraveghere se realizează potrivit dispozițiilor art. 16 alin. 1 din Legea nr. 187/2012 pentru punerea în aplicare a Legii nr. 286/2009 privind Codul penal raportat la art. 86⁴ alin. 1 din Codul penal anterior sau conform art. 96 alin. 4 și 5 din Codul penal actual”, și a stabilit: *„În aplicarea dispozițiilor art. 5 din Codul penal, conform deciziei Curții*

Constituționale nr. 265/2014, în cazul pluralității de infracțiuni constând într-o infracțiune pentru care potrivit Codului penal anterior a fost aplicată printr-o hotărâre definitivă o pedeapsă cu suspendarea sub supraveghere a executării pedepsei potrivit art. 86¹ din Codul penal anterior și o infracțiune săvârșită în termenul de încercare, pentru care legea penală mai favorabilă este considerată legea nouă, stabilirea și executarea pedepsei rezultante în urma revocării suspendării sub supraveghere se realizează conform art. 96 alin. 4 și 5 din Codul penal”.

Sfârșitul acestei expuneri nu este decât pretextul adâncirii analizei și a altor implicații pe care le ridică pluralitatea intermediară în legătură cu tratamentul penal aplicabil acestei forme a pluralității de infracțiuni. Se face resimțită nevoia de a pune în discuție și problema pe care o generează stabilirea cu exactitate a naturii juridice pe care o prezintă pluralitatea intermediară. Chestiunea intră în sfera mai largă a preocupărilor noastre, urmând a fi analizată în contextul general al concursului cauzelor de agravare (și de atenuare) a răspunderii penale.²²

²² În acest sens, a se vedea: M. I. Michinici, „Câteva observații privind atenuarea răspunderii penale (I)”, în revista *Săptămâna Juridică*, nr. 8/2017, p. 4-10; M.I. Michinici, „Câteva observații privind atenuarea răspunderii penale (II)”, material care urmează a fi publicat într-un număr ulterior al revistei *Săptămâna Juridică* (articolul va pune în discuție analiza conținutului normativ al art. 79 C. pen.).